

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15 листопада 2011 року 4025-VI // Голос України від 17.12.2011.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 4495-VI // Голос України від 21.04.2012 р.

Жигальська Наталія

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н., доцент Герчаківський С. Д.

ІСТОРИЧНІ ДОМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ МИТНИХ ВІДНОСИН НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Протягом віків митна система була і залишається одним з найсуттєвіших факторів державності і незалежності країни, яскравим свідомством владного і фінансового суверенітету. Професія митаря була престижною і високоприбутковою справою ще у добіблійні часи. Відомо, що одним з перших учнів і послідовників Ісуса Христа був митник Матвій, який до пізнання Бога збирав податки для імперського Риму, а познайомившись з Ісусом Христом, відмовився від свого багатства і пішов за сином Божим і завжди був біля нього. Незаперечний історичний факт: вже в 911 році в торговому договорі Київської Русі князя Олега з Візантійським імператором обумовлювалися питання мита й митних стосунків між двома країнами. Цікавим є те, що за Русі існувало і право безмитної торгівлі. «...Нехай, – говориться у договорі про руських купців, – входять до міста ... і торгують скільки їм треба, не сплачуючи ніяких зборів.» Це говорить про те, що в Київській Русі, вже тоді, існувала повноцінна система оподаткування, яка передбачала справляння наступних податків: «мит» – стягувався за перевіз товарів через територію держави; «перевіз» – стягувався за перевіз товарів через річку; «гостинне» мито – за право мати склади; «торгове» мито – за право влаштовувати ринки; мита «вага» і «міра» встановлювалися відповідно за зважування і вимірювання товарів, що в ті часи було досить складною справою; судове мито «віра» стягувалося за вбивство; «продаж» – штраф за інші злочини. Судові мита становили як правило від 5 до 80 гривень.

У 1288 році був виданий Острогомський митний статут, у якому мова йшла про купців з різних країн: Баварії, Польщі, Чехії, Австрії та Київської Русі. Отже, українські митники керувалися у своїй роботі європейськими митними статутами, діяли в єдиному правовому полі з нашими західними сусідами. На підступах до Києва, Вишгорода та інших міст Київського князівства будувалися застава-фортеці, де вповноважені князем збирачі збирали мито за перевезення товарів та прогін худоби. На захист державних кордонів, як згадують народні билини, залучалися славетні Добрина Никитич, Ілля Муромець, Олекса Попович. Досить складний порядок митних стосунків існував в Україні і за Литовсько-польської держави. Була встановлена чітка система митних зборів за ввіз та вивіз різноманітних товарів. Пограничне мито

(його називали щом) стягувалось митниками, які працювали у митницях (тоді вони називалися митними коморами).

Починаючи від Богдана Хмельницького, Державний скарб (так іменувалась тоді фінансово-банківська і митна служба України) збирав пограничне мито: евеку (вивізне) і інфуку (ввізне) мито. Вже тоді українські митники відзначалися високими професійними якостями, освіченістю, знанням іноземних мов. В універсалі гетьмана Богдана Хмельницького, датованому 1654 році, встановлювалися митні платежі за товари, що ввозилися на територію Української держави. Як свідчив архідиякон Павло Алепський у своїх записках про подорож до України у 1654 і 1656 роках, митні збори на кордонах щороку приносили у державну скарбницю 100 000 червоних золотих.

9 січня 1918 року Центральна Рада Української Народної Республіки прийняла IV Універсал, яким проголосила Україну «самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу». IV Універсал визначав основні засади самовизначення, державного ладу і перспективи державотворення в Україні, в тому числі, в економічній, торгівельній і податковій сфері. «Однині Народна Українська Республіка, – зазначалось в Універсалі, – бере в свої руки найважливіші галузі торгівлі і всі доходи з неї повертатиме на користь народу. Торг товарами, які будуть привозитись з-за кордону і вивозитись за кордон, буде вести сама держава наша».

Окреслюючи історичний шлях українських митників, необхідно відзначити позитивний досвід і професійну майстерність, яких вони набули протягом останніх десятиріч в умовах колишнього Союзу РСР. Працюючи в досить складній соціально-економічній обстановці, переважна більшість наших колег самовіддано служили народові, подавали приклад виконання громадського обов'язку. Хоча і це треба підкреслити з усією категоричністю – нечисленні митниці, що діяли в Україні, були абсолютно безправними. В республіці не було жодних керівних або навіть координуючих структур, які б займалися митною справою. Всі питання – від асигнувань на інфраструктуру до видачі інспекторові форменого кашкета – вирішувались у центрі. Організація митної служби в незалежній демократичній Українській державі розпочалася з Законів України «Про митну справу в Україні» (прийнятий 25 червня 1991 року), «Про Єдиний митний тариф» та Митний кодекс (введені в дію протягом 1991–1992 років).

На нашу думку, на сучасному етапі розвитку митної справи найбільш прийнятним для України є використання досвіду країн центральної та східної Європи, які нещодавно приєдналися до ЄС. Він передбачає дотримання низьких тарифних ставок на переважну більшість товарних позицій, особливо на товари з низьким ступенем обробки. Особливий захист потрібно приділяти продукції сільського господарства та окремим галузям машинобудування. Паралельно слід впроваджувати ефективну систему аналізу ризиків для запобігання митним правопорушенням. Корисним також стало б скорочення товарної номенклатури за прикладом Японії, Китаю чи США, що зробило б її більш прозорою і, як наслідок, зменшило зловживання з декларування товарів не за своїм кодом.